

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи
Микола СВА
2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**РИНОК ПРАЦІ, МІГРАЦІЯ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ**

Рівень вищої освіти: *перший (бакалаврський)*

Галузь знань: *29 – Міжнародні відносини*

Спеціальність: *292 – Міжнародні економічні відносини*

Освітньо-професійна програма: *Міжнародні економічні відносини*

ОНУ
2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України». – Одеса: ОНУ, – 2022. – 14 с.

Розробники: Цевух Ю.О., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ФМВПС ОНУ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Протокол № 1 від 26 "серпня" 2022 р.

Завідувач кафедри

(Сергій ЯКУБОВСЬКИЙ)
(ім'я Прізвище)

Погоджено із гарантом
ОПП

(Наталя МАСЛІЙ)
(ім'я Прізвище)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)
Факультету міжнародних відносин, політології та соціології

Протокол № 1 від 30 "серпня" 2022 р.

Голова НМК

(підпис)

(Олег ХОРОШИЛОВ)
(ім'я Прізвище)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від " ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

(_____)
(ім'я Прізвище)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від " ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

(_____)
(ім'я Прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 2 змістових модулів – 2	Галузь знань 29 – Міжнародні відносини (шифр і назва) Спеціальність 292 – Міжнародні економічні відносини (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>перший</u> (<u>бакалаврський</u>)	Дисципліна вільного вибору	Дисципліна вільного вибору
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	5-й
		<i>Семестр</i>	
		8-й	10-й
		<i>Лекції</i>	
		18 год.	2
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		18 год.	6
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		54 год.	82
		Форма підсумкового контролю: іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: всебічне і глибоке розуміння студентами змісту процесів, що лежать в основі функціонування ринку праці та міжнародної міграції населення; а також узагальнення зарубіжного і вітчизняного досвіду у галузі регулювання соціально-економічних процесів розвитку відносин між Європейським Союзом та Україною. В ході курсу студенти знайомляться з науково-методичними засадами дослідження механізму впливу міграції робочої сили на економіку України та країн Європейського Союзу, аналізують значення грошових переказів мігрантів.

Завдання дисципліни:

- надати послідовний і систематичний виклад основ функціонування ринку праці в Україні та Європейському Союзі;
- навчити студентів виявляти сучасні тенденції і чинники розвитку міжнародного ринку праці;
- дослідити причини виникнення і етапи розвитку міжнародної трудової міграції;
- ознайомити студентів з теоріями міжнародної міграції та чинниками міграції робочої сили між Україною та Європейським Союзом;
- проаналізувати значення грошових переказів мігрантів для соціально-економічного розвитку України на основі кількісного і якісного аналізу.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК):

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК11. Здатність працювати в команді;

ЗК12. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

б) спеціальних/фахових (СК/ФК):

СК1. Здатність виокремлювати характерні ознаки та тенденції розвитку світового господарства, особливості реалізації економічної політики та світових інтеграційних/дезінтеграційних процесів, у тому числі євроатлантичної інтеграції.

СК2. Здатність використовувати базові категорії та новітні теорії, концепції, технології і методи у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, застосовувати теоретичні знання щодо функціонування та розвитку міжнародних економічних відносин.

СК3. Здатність виявляти особливості функціонування середовища міжнародних економічних відносин та моделей економічного розвитку.

Програмні результати навчання (ПРН):

РН 4. Систематизувати й упорядковувати отриману інформацію щодо процесів і явищ у світовому господарстві; оцінювати та пояснювати вплив ендогенних і екзогенних факторів на них; формулювати висновки і розробляти рекомендації з урахуванням особливостей національного і міжнародного середовища.

РН 11. Обґрунтовувати власну думку щодо конкретних умов реалізації форм міжнародних економічних відносин на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях.

РН 18. Досліджувати економічні явища та процеси у міжнародній сфері на основі розуміння категорій, законів; виділяючи й узагальнюючи тенденції, закономірності функціонування та розвитку світового господарства з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен *знати*:

- соціально-економічний зміст понять «ринок праці» та «міжнародна міграція»;
- чинники розвитку міжнародного ринку праці
- теорії та чинники міжнародної міграції робочої сили;
- структуру та функції ринку праці.

вміти:

- виявляти сучасні тенденції розвитку міжнародного ринку праці;
- досліджувати причини виникнення і етапи розвитку міжнародної трудової міграції;
- проводити аналіз значення грошових переказів мігрантів для соціально-економічного розвитку України на основі кількісних і якісних методів.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні і практичні аспекти дослідження ринку праці.

Тема 1. Структура та функції ринку праці.

Визначення ринку праці. Функції ринку праці. Структура ринку праці. Попит і пропозиція робочої сили. Кон'юнктура ринку праці. Визначення заробітної плати в Законі України «Про оплату праці». Номінальна і реальна заробітна плата. Методика розрахунку індексів реальної заробітної плати. Динаміка індексу реальної заробітної плати в Україні. Чинники функціонування ринку праці. Проведення державою активної і пасивної політики на ринку праці. Ефективність політики для країн з різним рівнем економічного розвитку.

Тема 2. Регулювання національного і міжнародного ринків праці.

Особливості державного регулювання ринку праці в Україні. Основні положення регулювання соціально-трудових відносин Кодексу Законів про працю України, а також Закону України «Про зайнятість населення», Закону України «Про оплату праці», Закону України «Про відпустки». Поняття, розмір, структура заробітної плати, мінімальна заробітна плата. Прожитковий мінімум для працездатних осіб. Міжнародно-правові основи регулювання праці. Роль Міжнародної організації праці. Взаємовідносини України з МОП. Конвенції МОП, які ратифіковано Україною.

Тема 3. Сучасні тенденції і чинники розвитку міжнародного ринку праці.

Поняття міжнародного ринку праці. Основні тенденції міжнародного ринку праці. Частка робочої сили за регіонами світу. Глобалізація, інформатизація, діяльність ТНК, демографічна ситуація в світі як чинники розвитку ринку праці. Ідеї Т. Р. Мальтуса стосовно чисельності населення планети у праці «Дослід про закон народонаселення». Динаміка чисельності робочої сили в світі. Частка зайнятих у різних секторах економіки. Гендерні аспекти ринку праці.

Тема 4. Ринок праці країн Європейського Союзу.

Показники функціонування ринку праці. Рівень зайнятості і безробіття. Динаміка ринку праці і темпи економічного зростання у країнах ЄС. Рівень зайнятості чоловіків та жінок в європейських країнах. Оцінка результатів регулювання ринку праці в ЄС.

Тема 5. Сучасний стан ринку праці України.

Структура робочої сили. Поняття робочої сили (економічно активного населення). Особи працездатного віку відповідно до Закону України «Про зайнятість населення». Формально і неформально зайняті особи, безробітне населення. Порухення прав неформально зайнятих осіб. Динаміка ринку праці в Україні. Зайнятість і безробіття. Структура зайнятості і гендерний аспект ринку праці в Україні. Робоча сила за віковими групами та статтю в Україні.

Змістовний модуль 2. Міжнародна міграція робочої сили в Європейському Союзі та в Україні.

Тема 6. Історичні аспекти міжнародної міграції робочої сили.

Причини виникнення і етапи розвитку міжнародної міграції. Історичні періоди в розвитку міжнародної міграції, чотири етапи міжнародної міграції, які пов'язані з глобалізацією. Причини міграції населення (Е. Равенштейн, Е. Лі). Динаміка міжнародної міграції в світі. Найбільші міграційні центри. Діяльність Міжнародної організації з міграції та її основні Конвенції.

Тема 7. Міжнародно-правові основи регулювання міжнародної трудової міграції.

Суб'єкти міжнародно-правового регулювання праці. Поняття ратифікації і денонсації міжнародного договору. Етапи приєднання держави до міжнародного договору. Підписання «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони». Конвенції МОП, які ратифіковано Україною.

Тема 8. Регулювання міграції в Україні.

Відносини України з Міжнародною організацією з міграції. Діяльність МОМ в Україні. Динаміка міжнародної міграції в Україні. Основні Конвенції МОМ. Основні питання регулювання міграційних відносин, визначенні в Законах України: «Про зовнішню трудову міграцію», «Про імміграцію», «Про громадянство України», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» та ін.

Тема 9. Міграційні процеси в країнах Європейського Союзу та в Україні.

Розвиток і сучасний стан міграційних процесів в країнах Європейського Союзу. Динаміка зовнішньої міграції в ЄС. «Міграційна криза» 2015 року. Старіння населення, очікувана тривалість життя при народженні, загальний показник фертильності і потреба в трудових ресурсах країн ЄС. Основні показники міграції в країнах ЄС. Трудова міграція українських громадян до країн ЄС; динаміка чисельності довготривалих мігрантів з України; динаміка кількості вперше оформлених дозволів на перебування громадян України в країнах ЄС. Основні країни призначення для українських мігрантів.

Тема 10. Грошові перекази мігрантів.

Соціально-економічна роль грошових переказів мігрантів. Динаміка грошових переказів мігрантів, співвідношення грошових переказів до ВВП. Грошові перекази мігрантів у порівнянні з іншими фінансовими потоками. Аналіз грошових переказів мігрантів в різних країнах світу і в Україні. Статистика надходжень грошових переказів мігрантів в Україну з інших країн. Позитивні і негативні наслідки грошових переказів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	сп		л	п/с	лаб	сп
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретичні і практичні аспекти дослідження ринку праці.										
Тема 1. Структура та функції ринку праці	8	1	2	-	5	9	-	-	-	9
Тема 2. Регулювання національного і міжнародного ринків праці	8	1	2	-	5	9	2	2	-	5
Тема 3. Сучасні тенденції і чинники розвитку міжнародного ринку праці	9	2	2	-	5	9	-	2	-	7
Тема 4. Ринок праці країн Європейського Союзу	9	2	2	-	5	9	-	2	-	7
Тема 5. Сучасний стан ринку праці України	11	2	2	-	7	9	-	-	-	9
Разом за змістовим модулем 1	45	8	10	-	27	45	2	6	-	37
Змістовний модуль 2. Міжнародна міграція робочої сили в Європейському Союзі та в Україні										
Тема 6. Історичні аспекти міжнародної міграції робочої сили	8	2	1	-	5	9	-	-	-	9
Тема 7. Міжнародно-правові основи регулювання міжнародної трудової міграції	8	2	1	-	5	9	-	-	-	9
Тема 8. Регулювання міграції в Україні	9	2	2	-	5	9	-	-	-	9
Тема 9. Міграційні процеси в країнах Європейського Союзу та в Україні	9	2	2	-	5	9	-	-	-	9
Тема 10. Грошові	11	2	2	-	7	9	-	-	-	9

перекази мігрантів										
Разом за змістовим модулем 2	45	10	8	-	27	45	-	-	-	45
Усього годин	90	18	18		54	90	-	-	-	82

5. Теми семінарських занять
Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Структура та функції ринку праці	2
2	Регулювання національного і міжнародного ринків праці	2
3	Сучасні тенденції і чинники розвитку міжнародного ринку праці	2
4	Ринок праці країн Європейського Союзу	2
5	Сучасний стан ринку праці України	2
6	Історичні аспекти міжнародної міграції робочої сили	1
7	Міжнародно-правові основи регулювання міжнародної трудової міграції	1
8	Регулювання міграції в Україні	2
9	Міграційні процеси в країнах Європейського Союзу та в Україні	2
10	Грошові перекази мігрантів	2
	Разом	18

7. Теми лабораторних занять
Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / види завдань	Кількість годин
1	Структура та функції ринку праці / Вирішення вправ. Case-study	5
2	Регулювання національного і міжнародного ринків праці / Підготовка до практичного заняття	5
3	Сучасні тенденції і чинники розвитку міжнародного ринку праці / Підготовка до практичного заняття	5
4	Ринок праці країн Європейського Союзу / Підготовка і захист презентації	5
5	Сучасний стан ринку праці України / Написання і захист реферату	7
6	Історичні аспекти міжнародної міграції робочої сили / Підготовка до практичного заняття	5
7	Міжнародно-правові основи регулювання міжнародної трудової міграції / Підготовка до практичного заняття	5
8	Регулювання міграції в Україні / Підготовка і захист презентації	5
9	Міграційні процеси в країнах Європейського Союзу та в Україні / Підготовка і захист презентації	5
10	Грошові перекази мігрантів	7

Разом	54
-------	----

9. Методи навчання.

Лекції, дискусія, вирішення вправ, обговорення проблемних питань, ділова гра, виконання самостійних завдань, конспектування, підготовка і захист презентації, case-study.

10. Методи контролю

Поточне оцінювання усних відповідей та письмових вправ; оцінювання завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, оцінювання презентації і реферату;

Періодичний контроль: письмовий тест після кожного змістовного модуля.

Підсумковий контроль: іспит.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Відмінно (90-100). Студент відповідав на практичних заняттях, здав усі вирішені вправи і написав періодичні контролі в обумовлений термін. Розуміє сутність та економічний зміст поняття «ринок праці», «міжнародна міграція», «грошові перекази мігрантів», чинників і теорій міжнародної міграції робочої сили; знає основні чинники розвитку міжнародного ринку праці; володіє знаннями про структуру та функції ринку праці; вміє виявляти сучасні тенденції розвитку міжнародного ринку праці; вміє досліджувати причини виникнення і етапи розвитку міжнародної трудової міграції.

Добре (75-89). Студент відповідав на практичних заняттях, здав більшу частину вирішених вправ, написав періодичні контролі в обумовлений термін. Розуміє сутність та економічний зміст поняття «ринок праці», «міжнародна міграція», «грошові перекази мігрантів», чинників і теорій міжнародної міграції робочої сили; знає основні чинники розвитку міжнародного ринку праці; володіє знаннями про структуру та функції ринку праці.

Задовільно (60-74). Студент здав окремі вирішені вправи, написав не всі періодичні контролі. Розуміє соціально-економічний зміст «ринок праці», «міжнародна міграція», «грошові перекази мігрантів»; знає основні чинники розвитку міжнародного ринку праці; володіє базовими знаннями про структуру та функції ринку праці.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Теоретичні основи дослідження ринку праці.
2. Функції ринку праці.
3. Ретроспективний аналіз поняття ринку праці.
4. Особливості ринку праці. Суб'єкти ринку праці.
5. Законодавче регулювання праці і соціально-трудова відносин в Україні.

6. Визначення заробітної плати відповідно до Закону України «Про оплату праці».
7. Економічне значення поняття «номінальна заробітна плата» та «реальна заробітна плата». Методика розрахунку.
8. Розрахунок номінальної заробітної плати та реальної заробітної плати (задачі).
9. Мінімальна заробітна плата. Розмір мінімальної заробітної плати (Закон України «Про оплату праці»). Прожитковий мінімум, методика розрахунку.
10. Розрахунок прожиткового мінімуму (задачі).
11. Види та форми безробіття.
12. Розподіл населення на ринку праці України.
13. Управління трудовими ресурсами: визначення, етапи розвитку.
14. Взаємозв'язок рівня зайнятості з людським та соціальним капіталом.
15. Експорт та імпорт робочої сили. Причини виникнення і етапи розвитку міжнародної міграції.
16. Історичні періоди в розвитку міжнародної міграції, чотири етапи міжнародної міграції, що пов'язані з глобалізацією. Причини міграції населення (Е. Равенштейн, Е. Лі).
17. Розвиток теорій міжнародної міграції.
18. Теорія притягання–виштовхування (“push – pull”), неокласична теорія міграції).
19. Теорія міграційних мереж, нова економічна теорія міграції.
20. Теорія кумулятивного причинно-наслідкового зв'язку, теорія світових систем.
21. Теорія подвійних ринків праці, просторово-тимчасова теорія міграції, просторова теорія міграції.
22. Теорія міграційного підйому, теорія міграційних систем, синтетична теорія міграції.
23. Загальнонаукові і специфічні методи дослідження міграції робочої сили.
24. Вплив міжнародної міграції на економіку розвинутих країн.
25. Оцінка соціально-економічних чинників міграційного процесу в країнах ЄС.
26. Значення грошових переказів мігрантів для економік країн ЄС.
27. Наслідки міграції для країн походження мігрантів та країн, що приймають мігрантів.
28. Соціально-економічні чинники зовнішньої міграції
29. Вплив міграційних процесів на соціально-економічний розвиток Європейського Союзу.
30. Вплив міграційних процесів на соціально-економічний розвиток України.
31. Економічні та соціальні чинники зовнішньої міграції з України.
32. Динаміка міграційних потоків.
33. Макро-, мікроекономічні, соціально-економічні наслідки міграції для економіки України.
34. Основні країни ЄС прямування мігрантів з України.
35. Динаміка міграційних потоків з України до країн ЄС.
36. Соціально-економічна роль грошових переказів мігрантів.

37. Динаміка грошових переказів мігрантів, співвідношення грошових переказів до ВВП.
38. Вплив грошових переказів мігрантів на ВВП країни, ставки по кредитах та депозитам.
39. Позитивні і негативні наслідки грошових переказів.
40. Регулювання міжнародної трудової міграції в Україні.
41. Міжнародно-правові основи регулювання міжнародної трудової міграції.
42. Динаміка рівня зайнятості та заробітної плати в Україні.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумковий контроль

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Іспит	Сума балів
35	35	30	100

Поточний та періодичний контроль

Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	70
Контрольна робота за змістовим модулем 1 – 10					Контрольна робота за змістовим модулем 2 – 10					

T1, T2, ... T10 – теми змістових модулів

*Примітка: У ході поточного контролю студент може отримати по 35 балів за виконання самостійних завдань, відповіді на практичних заняттях та написання контрольної роботи по кожному змістовому модулю. Контрольна робота за змістовим модулем здійснюється у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модуля. Тестові письмові завдання для модульних контрольних робіт складаються з 10 тестових завдань і повністю відповідають змісту навчального матеріалу модуля. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання студент отримує 1 бал. Фінальна оцінка з навчальної дисципліни це сума балів за поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
85 – 89	B	Добре	
75 – 84	C		
70 – 74	D	Задовільно	
60 – 69	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни «Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України»

Силабус «Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України»

Цевух Ю. О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України: навч.-метод. посіб. – Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. — 139 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Кодекс законів про працю України (затверджено Законом №322- VIII від 10.12.1971 р.). Редакція від 01.01.2023 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР), 1971, додаток до № 50, ст. 375.* URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 10.01.2023)
2. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник / Колектив авторів; за ред. С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва – Одеса: Одеський національний університет, 2015.
3. Про зайнятість населення: Закон України № 5067- VI. Редакція від 19.11.2022 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР). 2013. № 24, ст.243.* – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 10.01.2023)
4. Про затвердження методики визначення прожиткового мінімуму: Наказ №178/147/31 від 03.02.2017 р. *Міністерство соціальної політики України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державна служба статистики України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-17#n9> (дата звернення: 03.08.2022)
5. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. Редакція від 19.08.2022р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1995. № 17, ст.121.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.01.2023)
6. Цевух Ю.О. Якубовський С.О. Міжнародна міграція робочої сили як чинник економічного розвитку країн: монографія. Одеса: Одес.нац.ун-т імені І.І. Мечникова. 2017 – 235 с.
7. Чернявська О. В. Ринок праці. Навчальний посібник 2-е вид. перераб. та доп. – К.: «Центр учбової літератури». 2013. – 522 с.

Додаткова

1. Близнюк В., Яценко Л. Безробіття в Україні: соціально-економічні аспекти . *Україна: аспекти праці.* - №4, 2019. – С. 19-26.
2. Кияшко О. М., Гузь В. О. Міжнародна міграція робочої сили та її вплив на українську економіку. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2018. № 20, частина 2. – С. 33-36.

3. Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони: Угода № 984-011. Редакція від 30.11.2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 03.08.2022).
4. Цевух Ю. О. Бобришева В. В. Актуальні тенденції ринку праці Європейського Союзу. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції менеджмент, аудит і фінанси: стан, перспективи та розвиток*. 2021. С.9-14.
5. Цевух Ю.О., Крупиця А.С. Сучасний стан міграційних процесів у країнах Вишеградської четвірки. *30 років Вишеградської четвірки – економічна оцінка розвитку країн: досягнення, перспективи та уроки для України: матеріали міжн. наук. круглого столу кафедри менеджменту та Інституту права, економіки та міжнародних відносин, присвячений 30-річчю Вишеградської четвірки* (19 лют.2021 р.). / під ред. д.е.н., проф. Т. В. Деркач, д. ф.-м. н., проф. М. П. Коваленко. Міжнародний гуманітарний університет. Одеса: МГУ. 2021. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/30922> (дата звернення: 1.12.2022)
6. Цевух Ю. О., Крупиця А. С. Вплив грошових переказів мігрантів на економіку країн Центральної та Східної Європи. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід: матеріали III міжнар. наук.-практ. інтернет- конференції* (Харків, 10 лист. 2022 р.) / Державний біотехнологічний університет. Харків, 2022. С. 173-176
7. Цевух Ю. О. Роль грошових переказів мігрантів у розвитку економіки країни. *Вісник соціально-економічних досліджень: зб.наук.праць ОДЕУ*. 2012. № 4 (47). – С. 105-109.
8. Tsevukh Y., Bobrysheva V., Krupytsia A. The impact of labour market on migration process in the Central and Eastern Europe. *Економіка та суспільство: ел. журнал*. 2021. № 32 С. 1-6. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/32> (дата звернення: 1.12.2022).

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України. *Статистична інформація*. URL: http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/statinf/rp/rp_met.htm (дата звернення: 30.08.2022).
2. Національний банк України. *Динаміка обсягів приватних грошових переказів із-за кордону*. URL: www.bank.gov.ua (дата звернення: 01.08.2022).
3. European Commission. *Eurostat*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>. (дата звернення: 01.08.2022).
4. International Labor Organization statistics. *Data*. URL: <https://ilostat.ilo.org/> (дата звернення: 02.08.2022).
5. Migration Policy Institute. *Publications*. URL: <https://www.migrationpolicy.org/> (дата звернення: 01.08.2022).
6. The World Bank. *The World Bank Open Data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator> (дата звернення: 01.08.2022).